

THIS IS A SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL PUBLICATION

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication. NB. The self-archived version may differ from the original in pagination, typographical details and illustrations.

To cite this, use the original publication:

Palviainen, Åsa, & Räisä, Tiina. (2022) Tusen och en röst - barn och deras föräldrar om familjen, språk och appar. I S. Björklund, B. Haagensen, M. Nordman, & A. Westerlund (Red.), *Svenskan i Finland 19 - Föredrag vid den nittonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland* (s. 9-29). Svensk-Österbottniska Samfundet.

Permanent link to the self-archived copy:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-69650-5-5>

All material supplied via Arcada's self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Tusen och en röst Barn och deras föräldrar om familjen, språk och appar

Åsa Palviainen & Tiina Räisä

1 INLEDNING

Under åren 2017–2019 samlade The EU Kids Online research network in data från över 25 000 nio- till sextonåringar i 19 europeiska länder om deras onlinevanor (Smahel m.fl. 2020). Av den finländska delstudien (där 11- till 16-åringar deltog) framgick att 85 % av barnen var online dagligen vilket var mer än det europeiska genomsnittet. Den höga siffran är knappast förvånande då den digitala utvecklingen länge har legat i framkant i Finland och att vara uppkopplad har blivit en naturlig del av ungas vardag. Ytterligare en förklaring till den höga siffran är tillgången till smarttelefoner; hela 97 % av de finländska barnen meddelade att de hade en (egen) smarttelefon i bruk (Smahel m.fl. 2020, 141). Utöver den generellt höga ekonomiska levnadsstandarden i Finland, som gör att familjer faktiskt har råd att tillhandahålla barnen egna mobiltelefoner, fyller telefonen också praktiska funktioner. Finländska barn har i internationella jämförelser visat sig ha en hög grad av frihet och kan självständigt röra sig omkring i samhället från en relativt tidig ålder (Cui m.fl. 2019; Kyttä m.fl. 2015). Mobiltelefonen fungerar då som medel för att hålla kontakt inom familjen, för att skapa trygghet och möjliggöra kontroll, och för att koordinera aktiviteter och rörelser (Christensen 2009; Palviainen 2021).

Trots att det numera börjar finnas ganska gott om enkätstudier som kartlägger digitala vanor bland unga, så vet man mindre om språkval och språkbruk inom dessa. I projektet *What's in the App?* som undersöker digitalt medierad kommunikation i flerspråkiga familjer i Finland, ville vi i en delstudie närmare kartlägga hur familjer, där svenska spelar en central roll, kommunicerar med varandra med hjälp av olika mobilapplikationer (hädanefter *appar*). För detta syfte utvecklade vi en enkät med två målgrupper: barn i åldern 9 till 12 år samt föräldrar till barn i dessa åldrar. Under tre veckor hösten 2019 reste två medarbetare i projektet runt i Svenskfinland och besökte 15 finlandssvenska skolor i 13 kommuner och förmedlade vår enkät om familj, språk och appar. Totalt kom 1 002 barn i årskurserna tre till sex att delta i studien och dessutom 168 föräldrar.¹

¹ Projektet *What's in the App? Digitalt medierad kommunikation över tid och rum i nutida flerspråkiga familjer (WhatsInApp)* finansieras av Finlands Akademi under 2018–2022 (vidare information om projektet finns på www.jyu.fi/whatsinapp). Enkätstudien var ett resultat av ett intensivt samarbete mellan många aktörer (se Palviainen & Räisä 2021) och vi vill här rikta ett tack till alla skolor och familjer som deltog.

Enkäten var en så kallad sociolingvistisk survey som är till för att samla in information om en viss populations språkliga beteenden genom att ställa frågor som vem talar vilket språk med vem, under vilka förhållanden och med vilket syfte (Cooper 1980; Djité 2013). Undersökningen genomfördes i inledningen av forskningsprojektet och syftet var därför explorativt och deskriptivt snarare än att söka orsakssamband mellan variabler (Cooper 1980). I denna artikel kommer vi att presentera resultaten från enkäten och ge en inblick i hur familjer av idag använder sig av appar för att kommunicera med varandra och hur multimodala och språkliga resurser kommer till användning. Vi kommer särskilt att zooma in på syskonkommunikationen och hur föräldrar håller kontakt med sina barn.

2 FAMILJER, SPRÅK OCH APPAR

Barn i åldrarna 9 till 12 år har vuxit upp i en medierad värld och kan sägas tillhöra en generation av digitala nativer (Hänninen m.fl. 2021). De har också hunnit att utveckla kunskaper och litteracitet i ett eller flera språk genom sin skolgång. De är fortfarande tätt knutna till familjen, men då de är på god väg mot sina tonår är de mer socialt självständiga än yngre barn (Lim 2016). De är därför i en slags mellanålder vad gäller den psykosociala utvecklingen. Inom den sociolingvistiska familjeforskningen har denna åldersgrupp kommit att hamna i skymundan.

Såväl internationellt som nationellt finns det en lång forskningstradition att studera barns språkutveckling (Berglund 2008; Brown 1973; De Houwer 2009), familjers flerspråkighet (Palviainen & Bergroth 2018; Schalley & Eisenclas 2020) och föräldrars medvetna språkplanering (Curdt-Christiansen 2009; King m.fl. 2008; Palviainen & Boyd 2013). Mycket fokus har legat på barnens första år och den tidiga språkutvecklingen vare sig det har handlat om ett (eller flera) förstaspråk eller tidig successiv inlärning av ett andraspråk. Barn i den lägre skolåldern har visserligen ofta undersökts ur pedagogiska synvinklar (t.ex. Hellgren m.fl. 2020) men mer sällan ur familjeperspektiv (se dock Emilsson Peskova 2021 för en innovativ studie där dessa kombineras). Det är vidare vanligt i intervju- och enkätstudier att det är föräldrarna (särskilt mammor) som rapporterar om familjens språkbruk snarare än barnen själva (Hollebeke m.fl. 2020).

Forskningen släpar efter vad gäller den potentiellt stora roll som digitalt medierad kommunikation inom familjen har för språkutveckling, litteracitet och emotionella relationer (Lanza & Lexander 2019; Ochs & Kremer-Sadlik 2015; Palviainen 2020). Little (2019) visade i en föräldraenkätstudie i Storbritannien att familjer med ett annat hemspråk än engelska ibland använde digitala spel och appar för att stimulera språkutvecklingen hos barnen. Barnen i studien var dock förhållandevis små och appar för interpersonell kommunikation var inte aktuella för den åldersgruppen. Omfattande projekt som EU Kids Online (jfr ovan) har å sin sida varit mycket viktiga för att skapa tidsenlig kunskap om barns och ungdomars aktiviteter på nätet. Syftet med det projektet, liksom för andra inom forskningsfältet digitalt föräldraskap (Mascheroni m.fl. 2018), är dock snarare att

kartlägga möjligheter och synliggöra risker som kommer med att vara uppkopplad än att undersöka språkets/-ens roll i sammanhanget.

Det finns också enkätstudier som kartlägger specifika appvanor utan att hänvisa till språk. I Audience Projects (2019) undersökning deltog över 13 000 respondenter från sex länder. När ungdomar mellan 15 och 25 år i det finländska samplet tillfrågades om de mest outhärliga kommunikationsapparna kom WhatsApp på förstaplats, följt av Instagram och Snapchat. Dessa resultat bekräftades i SoMe ja Nuorets (2019) surveyundersökning med 6 247 finländska respondenter i åldrarna 13 till 29 år: WhatsApp användes av 89 %, Instagram av 79 % och Snapchat av 74 % av respondenterna. Även om deltagarna var något äldre än målgruppen i föreliggande studie och användningen inte specifikt berörde kommunikation inom familjen, är resultaten intressanta då de handlar om unga i Finland.

3 SPRÅK OCH DET DIGITALA I SVENSKFINLAND

De allra flesta familjer i Finland har finska som hemspråk: i 85 % av de finländska familjerna har båda vuxna finska som modersmål och i 9 % har båda ett annat/andra språk som registrerat modersmål *eller* den ena parten svenska/finska och den andra ett annat språk (Statistics Finland 2020).² I 4 % av fallen (motsvarande ca 54 000 familjer) har båda vuxna svenska som registrerat modersmål och i 3 % (ca 43 000 familjer) talar de finska respektive svenska. Förhållandena är givetvis annorlunda om vi enbart tittar på Svenskfinland. En viss fingervisning om detta kan vi få utifrån den kartläggning av finlandssvenska skolor i årskurserna 1–6 som Utbildningsstyrelsen genomförde 2013 (Westerholm & Oker-Blom 2016). I den svarade rektorer (och lärare) från 182 skolor på en enkät där de uppskattade elevernas språkliga bakgrunder (Hyvönen & Westerholm 2016). I denna uppgavs 51 % av eleverna komma från helt svensk-språkiga och 40 % från tvåspråkigt finsk-svenska hem. Av de övriga kom 4 % från finskspråkiga hem medan resterande 5 % representerade "annat". I den senare kategorin ingick svenska och/eller finska i kombination med annat eller andra språk samt hem där endast något annat eller några andra språk än svenska och/eller finska talades. Svenska är således tydligt närvarande i de flesta familjer, antingen som enda talade språk hemma eller i kombination med annat/andra språk.

Svenskans starka roll bland unga bekräftas i den nyligen publicerade ungdomsbarometern, där 545 svenskregistrerade 15–19-åringar svarade på frågor bl.a. om hur de använder språk och medier (Kepsu & Markelin 2021). Svenska språket var särskilt viktigt inom familjen och med vänner. Vidare kunde man se att nära hälften av respondenterna tog del av finlandssvenskt medie-innehåll – definierat som "radio, musik, tv-serier, tidningar, på nätet, i sociala

² I denna statistik räknas en familj som en konstellation med två vuxna som är gifta, sambos eller i registrerat partnerskap och med eller utan barn. Ensamstående föräldrar räknas som en separat kategori. (Statistics Finland 2020, 6)

medier osv” – minst ett par gånger per vecka (Kepsu & Markelin 2021, 8). I den föregående ungdomsbarometern från 2018 kunde man slå fast att de svensk-språkiga ungdomarna mest använde svenska i sociala medier, följt av engelska medan finska användes i liten mån (Stenberg-Sirén 2018). Andra språk användes i princip inte alls. Mönstret bekräftades i en uppföljande kvalitativ intervjustudie med 26 finlandssvenska 14–19-åringar (Stenberg-Sirén 2021). När man var på sociala medier, chattade och spelade med vänner på sin fritid använde man framförallt svenska men även engelska och finska beroende på samtalspartner. Även kodväxling förekommer: Lindewall (2020) visade i sin fallstudie av två 18-åringar och deras Snapchat-konversationer att det kodväxlades framförallt mellan svenska och finska, men även engelska användes. I en studie av en grupp 17-åringar i finlandssvensk skola och deras användning av smarttelefoner, fann Rusk (2019) att de uttryckte sin flerspråkiga identitet genom den digitalt medierade kommunikationen.

Gemensamt för de nyss nämnda studierna är att det handlar om tonåringars digitalt medierade språkbruk med jämnåriga. I det följande ska vi istället undersöka hur det förhåller sig med barn i det vi kallar mellanåldern (9–12 år) och med fokus på kommunikationen inom familjen.

4 METOD OCH MATERIAL

4.1 Datainsamling

Elektroniska enkäter är på många sätt behändigare än pappersenkäter. De har bland annat den fördelen att inmatade data automatiskt sänds till en dataserver. Elektroniska enkäter kan vara webbaserade, med en länk till internet som de som vill delta klickar på. Denna typ av internetbaserad enkät har dock begränsningar som att samplet kan bli alltför litet eller snedvridet (Evans & Mathur 2018). Det är även etiskt problematiskt när målgruppen är minderårig (Hokke m.fl. 2018). Vi valde därför att utforma en enkät med mjukvaran Webropol för surfplattor som vi förde med oss till skolorna.³ Denna hybriddesign, med elektroniska enkäter som delades ut på plats, gjorde att forskarna på ett lättfattligt sätt kunde berätta för barnen vad undersökningen gick ut på, gav dem möjligheten att ställa frågor och frihet att själva bestämma om de ville delta (för en detaljerad beskrivning av datainsamlingsprocessen och de etiska procedurerna, se Palviainen & Räisä [2021]). Enkäten fanns tillgänglig på svenska, finska och engelska och tog cirka tio minuter att besvara. Det var fullständigt anonymt att besvara enkäterna; inga data där enskilda individer eller skolor kunde identifieras samlades in. De inmatade data sändes automatiskt till en skyddad

³ Enkäten planerades gemensamt av medlemmarna i WhatsInApp-projektet medan datainsamlingen på plats genomfördes av en av oss forskare (Tiina Räisä) i samarbete med projektassistenten Polina Vorobeva. Vi väl här rikta ett särskilt tack till Polina för detta arbete.

universitetsserver i Excel-form. I god tid före skolbesöken fick även barnens föräldrar information via skolplattformen Wilma om undersökningen. I detta informationsbrev fanns även en länk till en snarlik webbaserad enkät för intresserade föräldrar att besvara.

4.2 Informanter

Då målgruppen var familjer där svenska används i vardagen valde vi att samla in materialet i svenskspråkiga lågstadieskolor i Finland. Vi tillämpade ett strategiskt icke-slumpmässigt urval vilket betyder att urvalet fungerar som ett tvärsnitt av den population som ska beskrivas (Trost 2012). De 15 skolorna som deltog fanns inom ett vidsträckt område i västra Nyland, Åboland, östra Nyland, Österbotten samt en språkö i en finsk kommun. Både små och större skolor från såväl tätort som landsbygd fanns representerade i urvalet och deltagarna var jämnt fördelade mellan årskurserna 3–6.⁴ Bortfallet var litet; färre än tio föräldrar meddelade skolan på förhand att de inte ville att deras barn skulle delta och ytterligare sex barn valde vid datainsamlingen själva att inte medverka. Totalt besvarade 1 002 barn enkäten och urvalet kan sägas vara representativt för populationen den ska beskriva (Trost 2012).

Som framgår av tabell 1 var informanterna jämnt fördelade mellan könen och åldersgrupperna. Som en bakgrundsfråga bad vi barnen att uppge vilka som ingår i deras familj och den klart vanligaste konstellationen var en kärnfamilj med (en eller) två föräldrar och ett eller flera syskon (80 %). Nära 9 % av barnen uppgav att de lever i en ombildad familj med styv-, halv-, bonus-, låtsas- eller plastmedlemmar och 5 % bodde utan syskon med en eller två föräldrar. Procentandelarna stämmer i hög grad överens med officiell statistik över familjestrukturer i Finland som helhet (Statistics Finland 2020). Vi gav dock barnen en friare ram att ange vem de ansåg höra till den egna familjen och nära 7 % av barnen räknade in släktingar såsom t.ex. mor- och farföräldrar eller kusiner i den (jfr *utvidgad familj* i tabell 1).

Barn i denna ålder har en inkluderande syn på husdjur: vart femte barn (20 %) räknade in ett eller flera husdjur i den egna familjen (ingår ej i statistiken i tabellen). Detta gällde allt från hundar och kaniner till grisar och vandrande pinnar.

⁴ Även skolor tillhörande Helsingfors skoldistrikt bjöds in att delta men proceduren att ansöka om forskningstillstånd var mer komplex och tidskrävande än i de övriga distrikten och dessa blev därför beviljade först efter att datainsamlingen slutförts. Fördelning av deltagare i studien enligt årskurser var 22 % (åk 3), 30 % (åk 4), 26 % (åk 5) och 22 % (åk 6).

TABELL 1 Barnen och deras familjekonstellationer⁵

		n	%
Kön	Flicka	509	51,0
	Pojke	483	48,4
	Annat	6	0,6
	Totalt	998	100,0
Ålder	9	247	24,7
	10	283	28,3
	11	258	25,8
	12	211	21,1
	Totalt	999	100,0
Familje- konstellation	Förälder/-rar	52	5,2
	Förälder/-rar + 1 syskon	382	38,5
	Förälder/-rar + 2 eller fler syskon	404	40,7
	Ombildad familj	87	8,8
	Utvidgad familj	67	6,8
	Totalt	985	100,0

Antalet föräldrar som valde att svara på webbenkäten som förmedlades via Wilma var 168 stycken och alltså klart färre än barnen. Samplet är litet och inte representativt för populationen som helhet. Av föräldrarespondenterna var 84 % kvinnor, alla var födda i Finland (utom tre som kom från Sverige) och till skillnad från barnsarket fanns inga exempel på familjer som varken hade svenska eller finska som hemspråk. Urvalet begränsar direkta kvantitativa jämförelser och de slutsatser som kan dras om populationen, men föräldrarapporterna innehåller ändå intressanta utsagor och data som kommer att behandlas i resultatdelen.

4.3 Enkät och analys

Barnenkäten bestod av 17 frågor och föräldraenkäten av 19 (den senare innehöll två kompletterande bakgrundsfrågor om utbildning och yrke). Innehållsmässigt var de båda enkäterna mycket lika varandra men med språk anpassat efter mottagargruppen. Enkätens första del bestod av bakgrundsfrågor om informanten, dess familj och språk som talas i familjen medan enkätens andra del fokuserade på bruket av appar. Det fanns såväl frågor med fasta svarsalternativ som öppna frågor. För denna artikel fokuserar vi på svaren till en delmängd av frågorna. För tydlighetens skull har de här numererats och ges enbart på svenska även om enkäterna även fanns på finska och på engelska.

Några frågor hade fasta svarsalternativ som medger kvantitativa analyser och ger en översiktlig beskrivning av populationen gällande app- och språkbruk.

⁵ Alla barn svarade inte på alla frågor varför totalsiffran varierar i tabellen.

I avsnitt 5.1 nedan ligger fokus på appvanorna och baseras på frågorna i tabell 2. I avsnitt 5.2 ligger fokus på språkbruket inom familjen, dels talade språk hemma och dels när man kommunicerar via appar inom familjen. En fråga löd *Vilket/-a språk talar du med vem i familjen?* och en annan *Vilket/-a språk använder du i apparna med familjen?* I båda fallen fanns svarsalternativen *Svenska; Finska; Annat/Andra* och med möjlighet att välja flera alternativ.

TABELL 2 Enkätfrågor om appvanor

Fråga	Svarsalternativ
<i>Hur ofta använder du följande appar? Discord; FaceTime; Instagram; Messenger; Skype; SMS; Snapchat; TikTok; Viber; WhatsApp</i>	<i>Dagligen; Någon gång i veckan; Någon gång i månaden; Aldrig (Ange för varje app)</i>
<i>(Om Dagligen eller Någon gång i veckan) Använder du denna app inom familjen?</i>	<i>Ja; Nej</i>
<i>(Om Ja) Vad gör du med denna app?</i>	<i>Ringer vanliga samtal; Ringer videosamtal; Chattar/textar; Skickar röstmeddelanden; Skickar bilder/videoklipp/memes; Postar stories (Flerval möjliga)</i>

Informanterna fick också möjlighet att närmare kommentera och beskriva sina app- och språkvanor med specifika familjemedlemmar i en öppen fråga. Frågan var anpassad efter mottagargrupp. Från barnen önskade vi veta mer om bruket av språk och appar specifikt med syskon: *Vilken/-a appar använder du med ditt/dina syskon och på vilket/-a språk?* Av de vuxna ville vi få insikt i hur de använde appar i kommunikationen med sina barn: *Vilken/-a appar använder du med din 9–12-åring, hur och på vilket/-a språk?* Utöver kvalitativ innehållsanalys av dessa öppna svar, gjordes en kodning och klassificering av de appar och språk som omnämndes. Detta möjliggör viss deskriptiv statistik. Analyserna presenteras i avsnitt 5.3 nedan.

Sist i enkäten gavs även en möjlighet att lämna övriga kommentarer: *Är det något mer du vill berätta för oss?* (barnenkäten) och *Är det något du skulle vilja lägga till eller kommentera?* (föräldraenkäten). En förhållandevis liten andel av respondenter valde att skriva något, men då frågan öppnade för delgivande av tankar och åsikter man bar på, är svaren viktiga att behandla. Vi kommer tematiskt att redogöra för och diskutera dessa barn- och föräldraröster i avsnitt 5.4.

5 RESULTAT

5.1 Vilka appar?

I enkäten hade vi på förhand plockat ut och namngett tio appar som barnen och föräldrarna skulle ta ställning till. Dessa valdes ut på basis av vad vi kände till från tidigare undersökningar av tonåringar och yngre vuxna (jfr ovan) och för att de innehåller en interpersonell meddelandefunktion som innebär att individer språkligt kan hålla kontakt med varandra genom text, bild och/eller röst. En av apparna – TikTok – skiljer sig ur det avseendet då det främst är en tjänst för skapande och delning av videor, men appen blev extremt populär bland barn och unga under 2019 då enkätstudien designades så vi valde att ta med den. I tabell 3 kan vi se hur pass vanliga de här tio apparna var bland barnen. I topp fem bland apparna som användes dagligen eller minst en gång i veckan finner vi WhatsApp (93 %), TikTok (65 %), Snapchat (53 %), Instagram (39 %) och SMS (38 %). Mönstret påminner i hög grad det som man fann i Audience Projects (2019) och SoMe ja Nuorets (2019) undersökningar med den skillnaden att Snapchat var vanligare än Instagram hos de här yngre användarna. Vi kan också notera att TikTok är vanlig i åldersgruppen 9–12 år. Två tredjedelar av respondenterna svarade att de använder TikTok regelbundet (denna app ingick inte i de tidigare nämnda kartläggningarna).

TABELL 3 Barnens rapporterade appbruk: *Hur ofta använder du följande appar?*

	Discord		FaceTime		Instagram		Messenger		Skype	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dagligen	32	3,5	35	3,8	214	21,4	28	3,1	6	0,7
Någon gång i veckan	53	5,9	147	16,1	179	17,9	79	8,7	21	2,3
Någon gång i månaden	71	7,9	218	23,9	75	7,5	83	9,2	66	7,3
Aldrig	748	82,7	513	56,2	462	46,1	717	79,1	813	89,7
Totalt	904	100,0	913	100,0	930	100,0	907	100,0	906	100,0

	SMS		Snapchat		TikTok		Viber		WhatsApp	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dagligen	103	11,1	354	38,1	428	44,9	18	2,1	754	76,5
Någon gång i veckan	251	26,9	134	14,4	188	19,7	13	1,5	163	16,5
Någon gång i månaden	260	27,9	51	5,5	47	4,9	14	1,6	18	1,8
Aldrig	318	34,1	391	42,0	290	30,4	819	94,8	50	5,1
Total	932	100,0	930	100,0	953	100,0	864	100,0	985	100,0

När barnen svarade på uppföljningsfrågan om vilka av dessa appar som används inom familjen blir mönstret något annorlunda. WhatsApp fortsatte att vara den utan tvekan vanligaste appen: 882 av 9–12-åringarna angav att de använder appen inom familjen dagligen eller varje vecka. På andra plats kom sedan SMS (n = 293) och på tredje Snapchat (n = 250). De annars populära apparna Instagram och TikTok användes sällan för just familjekommunikation (n = 146 respektive n

= 119). Resultaten förstärker föreställningen om att i synnerhet TikTok främst är för underhållning och används inom kompiskretsar.

På basis av svaren på frågan *Vad gör du med appen?* kunde vi för alla de tre vanligaste familjeapparna (WhatsApp, SMS och Snapchat) se att barnen mestadels skickade textmeddelanden i dem. I Snapchat skickade de dessutom ofta bilder/videoklipp/memes och ringde videosamtal. WhatsApp visade sig dock vara den mest mångsidiga appen. Med hjälp av den skickade man inte bara textmeddelanden och bilder/videoklipp/memes, utan man ringde också röst- och videosamtal. Det var också ganska vanligt att lämna röstmeddelanden till mottagaren i WhatsApp.

5.2 Vilka språk?

Två av enkätfrågorna rörde vilket eller vilka språk som talades respektive användes i appar familjemedlemmar emellan. Som framgår av tabell 4 nedan rapporterade drygt 41 % av barnen att man endast talar svenska hemma och knappt 40 % svenska och finska. Det var ovanligt att man kom från ett helt finskspråkigt hem eller från hem där man enbart talade ett annat språk än svenska eller finska (totalt 4 %).

TABELL 4 Barnens rapporterade språkbruk i familjen

	Talas inom familjen		I appar med familj		I appar med syskon	
	n	%	n	%	n	%
Svenska	412	41,3	488	51,5	302	65,7
Finska	19	1,9	53	5,6	47	10,2
Annat	23	2,3	28	3,0	12	2,6
Svenska+finska	397	39,8	267	28,2	69	15,0
Svenska+annat/andra	87	8,7	73	7,7	26	5,7
Svenska+finska +annat/andra	59	5,9	39	4,1	4	0,9
Total	997	100,0	948	100,0	460	100,0

Om man grupperar svaren efter om ett eller flera språk talas hemma är det slående hur vanligt det är att tala mer än ett språk hemma och att svenska då *alltid* är ett av språken: i drygt 54 % av familjerna rapporterades ett två- eller flerspråkigt bruk. I samplet fanns 26 olika språk representerade utöver finska och svenska.⁶ Föräldraurvalet (N = 168) är som tidigare konstaterats inte

⁶ Vid svar *Annat/Andra* uppmanades man att specificera vilket/-a. Språken som nämndes var albanska, arabiska, armeniska, bosniska, engelska, estniska, farsi, grekiska, franska, japanska, kurdiska, lettiska, nederländska, norska, persiska, rumänska, ryska, serbiska, somaliska, spanska, swahili, teckenspråk, thailändska, turkiska, tyska, vietnamesiska. Det ska också nämnas att några barn och föräldrar valde att ange dialekt eller grundspråksi som annat språk. För enkelhetens skull har dessa inlemmats i kategorin svenska här.

representativt för hela populationen. Bland dessa rapporterades svenska vara det enda talade språket i 61 % av familjerna, svenska+finska i 24 % och finska enbart i 7 %.

Om vi jämför barnens rapporter om det talade språkbruket i familjen med dem i Utbildningsstyrelsens kartläggning från 2013 (Hyvönen & Westerholm 2016), är andelen tvåspråkigt finsk-svenska familjer i de båda studierna likartad, nämligen 40 %. Andelarna enspråkigt svenska och enspråkigt finska familjer var emellertid högre 2013 (51 % respektive 4 %). En tydlig skillnad är det som i Utbildningsstyrelsens kategori räknades in i kategorin "annat" – dvs alla familjer som talade åtminstone ett annat språk än svenska eller finska hemma – år 2013 var 5 % medan motsvarande siffra i vår studie från 2019 är 17 %. Detta kan peka på att barnen i finlandssvenska skolor idag lever i en mer flerspråkig familjevårdag än tidigare (Hellgren m.fl. 2020). Det är dock viktigt att påpeka att metodologierna bakom rapporterna om familjespråk skiljer sig åt. Medan det i Utbildningsstyrelsens kartläggning var skolpersonal som uppskattade barnens hemspråk, något som kan vara vanskligt att göra (jfr Bergroth & Palviainen 2016), var det barnen själva som berättade om språken i familjen i den här studien. Urvalen var också olika stora. Jämförelser och tendenser över tid ska därför tolkas med viss försiktighet.

Om vi sedan tittar på hur de språkliga resurserna användes av barnen i appkommunikationen inom familjen ser vi en tydlig tendens: barnen hade generellt ett mer enspråkigt bruk i apparna (se mittersta kolumnen i tabell 4). Av de två- eller flerspråkiga barnen visade sig en tredjedel hålla sig till ett av sina språk i apparna. En närmare kvalitativ analys av dessa fall har visat att tvåspråkigt finsk-svenska familjer i lika mån valde svenska och finska som appspråk och barn i familjer med ett annat hemspråk utöver svenska (och finska) i hög grad valde att använda hemspråket i den medierade kommunikationen med andra familjemedlemmar (Palviainen & Räisä Under arbete). Som vi ska se nedan gällde detta även i syskonkommunikationen.

5.3 Appar och språk - med vem?

De allra flesta barnen (89 %) uppgav att de hade ett eller flera syskon och 460 av dessa svarade också på den öppna frågan: *Vilken/-a appar använder du med ditt/dina syskon och på vilket/-a språk?* I genomsnitt användes 1,4 appar med syskonen och nästan alla använde WhatsApp (93 %) men även Snapchat (19 %) och SMS (11 %). Av föräldrarna svarade 116 stycken på motsvarande fråga om vanorna med de 9-12-åriga barnen och de rapporterade något färre appar, i genomsnitt 1,1. Även här var WhatsApp vanligast (90 %) men även SMS (12 %) användes. Intressant nog var Snapchat mycket ovanlig (användes endast av sju föräldrar) vilket visar att det är en app som främst används av barn och unga för kommunikation dem emellan.

I tabell 4 ovan, i kolumnen längst till höger (*i appar med syskon*), ser vi en sammanställning av vad barnen rapporterade gällande språkbruk i app-kommunikation med syskon. Kolumnen är gråskuggad då siffrorna dels bygger på kategorisering av öppna svar (snarare än fasta svarsalternativ) och dels bygger på vad man använder med en enskild individ (snarare än en hel familj). Detta gör att siffrorna inte fullt ut kan jämföras med dem för *talas inom familjen* respektive *i appar med familj*. Det blir ändå mycket tydligt att barnen i första hand kommunicerar på *ett* visst språk med syskonet/-en. Två tredjedelar av dessa barn använde endast svenska. Svenska är ju barnens skolspråk och i många fall det gemensamma familjespråket och det språk som används mest med jämnåriga och på fritiden (Kepsu & Markelin 2021; Stenberg-Sirén 2018). Även finska var ett relativt vanligt syskonspråk (i vart tionde fall) och i några enstaka fall ett annat språk. Nedan följer några exempel på vad barnen berättade. Åldern inom parentes är barnets egen ålder och i de fall respondenterna har svarat på finska eller engelska har vi översatt till svenska. Eventuella stavfel är också korrigerade.

- Snapchat storebror svenska; WhatsApp med syskonen svenska (10 år)
- Med min syster använder jag Snapchat, WhatsApp, FaceTime på svenska (12 år)
- SMS Viber finska (9 år)
- Med min lillebror kommunicerar jag via WhatsApp på finska för det mesta (12 år)
- Bror, bror Telegram, WhatsApp tyska (11 år)
- Instagram ryska (9 år)
- Arabiska WhatsApp (12 år)
- WhatsApp kurdiska (11 år)
- Storasyter bosniska Messenger (11 år)
- FaceTime språk albanska (9 år)

Som sagt var det vanligt att använda svenska med syskonet, men även finska och här ser vi även språk som tyska, ryska, arabiska, kurdiska och bosniska. I finlandssvenska skolor anordnas i mån av möjlighet undervisning i elevens eget modersmål (utöver svenska och finska) men det har visat sig att det på grund av bristande resurser inte alltid realiserar (Hellgren m.fl. 2020). Vi vet inte hur det förhöll sig med barnen i vår studie, dvs i vilken mån de hade fått formell modersmålsundervisning genom skolan. Vi kan dock konstatera att de genom apparna underhöll sina modersmål genom att t.ex. chatta med syskon på tyska eller arabiska via WhatsApp eller videosamtala på albanska via FaceTime.

Det fanns också syskon som använde två eller flera språk i apparna:

- Lillebror WhatsApp svenska/finska (10 år)
- Jag använder Telegram, och SMS. Finska och svenska (12 år)
- WhatsApp bror, svenska: Snapchat och WhatsApp, bror svenska; WhatsApp, halvbror, finska och lite svenska (11 år)
- TikTok = svenska WhatsApp = svenska finska Snapchat = svenska (12 år)
- Jag använder WhatsApp, Snapchat, Instagram. Och på svenska, engelska och finska (12 år)

- Discord, WhatsApp, engelska och svenska (10 år)
- Snapchat och WhatsApp. Språken vi använder är farsi och engelska och svenska (11 år)

Vi kan här notera att engelska dyker upp som ett syskonspråk. En 10-åring skriver att hen använder SMS och TikTok på svenska med storasyskonet och att de också "berättar hemlisar på engelska så att lillasyster inte ska förstå". I exemplet ovan anger en 10-åring också engelska i anslutning till appen Discord. Discord är en app för kommunikation som är vanlig bland gejmare (dataspelare). Appen Telegram nämns av några barn och föräldrar i de öppna svaren. Det är en meddelandetjänst som är vanlig utomlands men mindre utbredd i Finland.⁷

I den motsvarande frågan i vuxnenenkäten efterfrågades inte bara vilka appar och språk som användes med barnen utan också *hur*. Detta genererade en hel del detaljerade svar.

- WhatsApp, skickar vanliga meddelanden och bilder på finska, ibland på svenska och engelska (förälder, 12-åring)
- WhatsApp med dottern på finska, på Instagram med dottern också engelsk- och svenskspråkiga memes och inlägg (förälder, 12-åring)
- WhatsApp-meddelanden och bilder i informationssyfte och för lättsam kommunikation. Alltid på svenska (förälder, 10- och 11-åring)
- Telegram, textar och skickar bilder på svenska (förälder, 11- och 12-åring)
- Snapchat mest bilder, WhatsApp på finska, hon svarar på svenska (förälder, 10-åring)
- Skriver meddelanden, ringer samtal och har videosamtal på svenska i WhatsApp (förälder, 9-åring)
- WhatsApp textar dagligen om saker och ting på finska, skickar bilder/videor (förälder, 10-åring)

Kommunikationen är alltså multimodal och involverar utöver text även bilder, videoklipp och videosamtal. I vissa familjer håller man sig istället till traditionella röstsamtal: "Nej, dottern har ingen smartphone, bara en vanlig mobiltelefon. Vi ringer oftast bara vid behov" (förälder, 10-åring). Även om de flesta föräldrar meddelade att de bara talar ett språk hemma – de allra flesta svenska – kan vi se att även t.ex. finska och engelska användes i apparna. Några föräldrar berättade också att de använder dialekt i apparna, antingen som enda varietet eller parallellt med standardsvenska:

- "WhatsApp, grundspråksi alltså dialekt" (förälder, 12-åring)
- "WhatsApp, chattar på dialekt" (förälder, 9- och 11-åring)
- "WhatsApp – svenska/dialekt" (förälder, 10- och 12-åring)
- "WhatsApp – språk svenska samt på dialekt" (förälder, 10-åring)
- "SMS på svenska/dialekt" (förälder, 11-åring)

⁷ Andra appar som nämndes i öppna frågor var YouTube, Reddit, Google Hangouts, Netflix, Facebook (i föräldraenkäten enbart) och olika data- eller mobilspel.

Vissa finlandssvenska dialekter avviker ganska kraftigt från den så kallade standardsvenskan som lärs ut i skolan så dessa bruk är exempel på ett slags tvåspråkighet (Nyman-Koskinen 2016). En förälder berättade ingående hur hon och den yngsta dottern kommunicerade på såväl dialekt som "traditionell svenska" genom WhatsApp:

Med yngre dottern (8 år) sker kommunikationen mer genom röstmeddelanden i WhatsApp. Barnet själv ringer ofta WhatsApp-videosamtal. Korta svenskspråkiga meddelanden möjliga. Detta är den enda gången man använder traditionell svenska och beror på barnets ålder alltså kan inte ännu läsa/skriva långa historier. Då är det vettigt att använda skriftspråket när man skriver för att det är lätt att förstå och för att barnet skulle lära sig att skriva. (Förälder, 8- och 12-åring)

Föräldern utnyttjade textande via WhatsApp som en medveten väg att stimulera barnets tillägnande av "skriftspråket" (i det ursprungliga finska citatet: *kirjakieli*). Genom att skriva enkla svenskspråkiga meddelanden menade hon att barnets läsförståelse och skrivutveckling gynnas. Denna språkutvecklande sida av informellt chattande har vi kunnat påvisa även i en annan studie av flerspråkiga familjer som använder WhatsApp (Palviainen & Kędra, 2020).

5.4 Barnens och föräldrarnas egna röster

I enkätens avslutande del ställde vi en öppen fråga där barn och föräldrar fick ta upp vad de ville. En tematisk analys av barnens svar visar att de ville berätta mera om sina *hobbyer* - "JAG ÄLSKAR ATT SPORTA!" (11 år) men också om *språkbruk*, *digitala vanor* och *familjen*. En 11-åring skrev att hen pratade mest svenska därhemma men "ryska med mamma på WhatsApp" och en 10-åring använde "lite arabiska och engelska ibland". Flera barn kungjorde vilka appar som var favoriter - "Snapchat är bäst!!!" (11 år), "Jag är TikTok-beroende 🤖😁" (10 år) - eller motsatsen: "TikTok suger" (12 år). Det kom också fram i några av svaren att appar främst används med jämnåriga och vänner, som en 12-åring konstaterade: "Jag chattar mycket mer med mina vänner än familjen, jag säger det hemma till dom om jag vill något men ibland så på WhatsApp med familjen men också med vänner". En 10-åring berättade att hen använder Discord när hen spelar med kompisar och kusiner och en annan att "Jag spelar spel på telefonen medan jag pratar videosamtal med mina vänner".

Ett par av föräldrarna berättade om gemensamma familjchattar. I en familj med en 11- och en 14-åring hade de en "'familjen-chatt' på WhatsApp" som de ofta använde för att skicka en bild av något fint, texta till varandra om något de höll på med eller ville berätta om något speciellt som hade inträffat (Hänninen m.fl. 2021). I en annan familj hade man skapat en gemensam familjchatt där svenska och finska användes om vartannat. En sådan typ av tvåspråkig familjchatt har tidigare beskrivits av Joutsalainen (2021).

Vissa av barnen ville berätta om familjekonstellationer där inte alla nödvändigtvis bodde tillsammans: "Jag bor två veckor hos pappa och två veckor

hos mamma" (9 år); "Min pappa är turkisk men han bor i X-stad och jag ser honom vartannat/varje veckoslut och mina alla släktingar bor i Turkiet och jag ser dem (nästan) varje sommar" (12 år). I vissa ombildade familjer kunde mobiltelefonen rentav komma att fungera som sammanhållande länk. En mamma berättade:

Dottern ska få en smartphone till julklapp, så då kan det hända att kommunikationen via appar ökar inom familjen. Dottern bor varannan helg hos sin pappa (varannan vecka sommartid) och det skulle nog vara ett enkelt sätt att hålla kontakten då. För småsaker ids man inte ringa, men en bild kan man ju lätt och smidigt skicka utan att det känns som att man "inkräktar på pappans tid" med dottern. (Förälder, 10-åring)

I en närstudie av WhatsApp-kommunikation mellan barn och föräldrar (Palviainen 2021) ingick den mellan en far och hans dotter i lågstadieåldern. Dottern bodde omväxlande hos honom och barnets mamma och det visade sig att de bibehöll en nära och emotionell kontakt via WhatsApp även under de perioder de inte bodde tillsammans. WhatsApp möjliggjorde med andra ord ett medierat och närvarande förälderskap över tid och rum. I citatet ovan kan mamman med enkla medel ("en bild") upprätthålla kontakt med dottern även under den tid de är ifrån varandra.

Sammantaget ger de tusen barnrösterna och nära tvåhundra föräldrarösterna en bild av appanvändningen som en naturlig, självklar och ganska oproblematisks del av barnens och familjens vardag. Det fanns dock tecken på att användning av telefoner och appar också skapade viss stress och vaksamhet, såväl hos barn som hos föräldrar. Ett sätt för föräldrar att skydda sina barn var att hålla koll på barnens konton och aktiviteter på nätet: "Jag följer barnens användning av olika sociala medier-appar men jag använder inte dem själv" (förälder, 11- och 17-åring). En förälder berättade om vilka ramar som hade förhandlats fram mellan föräldrarna och familjens 12-åring, en aktiv användare av Petshop, YouTube och TikTok:

Vi har kommit överens om att ansiktet inte får synas i YouTube och [att hon] hänvisar [till] kontots namn och inte till hennes eget namn. Dottern visar gärna sina videor åt oss. Dessutom kollar jag regelbundet vad hon publicerar där. Min 9-åring är ibland med och skapar Petshop- och TikTok-videor men hon har inga egna konton. (Förälder, 9- och 12-åring)

Mycket av debatten kring digitalt föräldraskap har tenderat att handla om skärmtid, dvs. hur mycket tid barn (inte) får/kan/bör sitta framför en skärm, vare sig det är TV, en dator, surfplatta eller en mobiltelefon (Björkqvist 2016; Twenge & Campbell 2018). Detta togs dock inte upp i enkätsvaren, vare sig av föräldrar eller av barn. Ett undantag fanns, en 9-åring som skrev: "Jag tycker inte om family time för att jag har inte likadant som mina kompisar för jag har begränsad tid". "Family time" är en app som installeras på telefonen och där föräldrarna kan ställa in skärmtiden. Uppenbarligen såg barnet detta som orättvist.

Några barn tog tillfället i akt att berätta om saker som oroade dem med app- och internetanvändning och det är viktigt att lyfta fram dessa röster.

- Jag tycker det är obehagligt att prata om sociala medier när det finns så många olyckliga risker (12 år)
- Jag försöker vara försiktig på nätet och jag låter inte alla följa mig (10 år)
- Jag talar med främmande folk i spel (10 år)
- Jag har fake friends (12 år)
- Jag får lite näthat på TikTok, den personen som hatar går i min skola (9 år)

Barnen upplevde alltså ett visst obehag med nätet och uttryckte att man måste vara lite försiktig. Barnens vittnesmål visar hur det digitala utrymmet inte bara möjliggör virtuella kontakter med främmande personer och "fake friends" utan också en risk att utsättas för nätmobbning och näthat från personer man känner i verkliga livet. För vårdnadshavares del finns det en inte alldeles enkel balansgång mellan uppdragen i det digitala föräldraskapet (Livingstone & Helsper 2008; Mascheroni m.fl. 2018) som består i såväl att sätta gränser, skydda och minimera risker som att möjliggöra delaktighet, att vägleda barnen och att visa intresse och respekt för deras aktiviteter online (MLL 2021).

Idag medieras många av de sociala kontakterna mellan kompisar via appar som Snapchat, i digitala spel och i sociala medier. Det blir en virtuell, men högst verklig, plats man vistas på och utvecklas i. En förälder funderade på smarttelefonens roll i dotters sociala liv:

Dottern säger att hon är den enda i sin klass som inte har en smartphone. Det har inte tidigare varit ett problem, men nu när hon går i fyran, börjar hon känna sig utanför. Mycket av barnens sociala liv sker ju där på sociala medier. Speciellt när man bor på landet och på grund av avstånd inte har möjligt att träffa kompisarna när man vill. (Förälder, 10-åring)

Det kan alltså finnas ett socialt tryck på att man ska ha en smarttelefon och att man annars riskerar att hamna utanför de sociala kretsarna. Men det finns också en praktisk dimension i det hela. I glesbygd är det helt enkelt inte alltid möjligt att träffas fysiskt och smarttelefonen kan då fylla en viktig funktion.

6 DISKUSSION

Syftet med den här enkätstudien var att kartlägga app- och språkvanor hos familjer där svenska spelar en viktig roll i vardagen och att i synnerhet ge röst åt en åldersgrupp som ofta glöms bort i sociolingvistisk familjeforskning: 9-12-åringar. Resultaten visade att WhatsApp var den överlägset mest använda familjeappen: 88 % av barnen (och 90 % av föräldrarna) använde WhatsApp regelbundet för att hålla kontakt med andra i familjen. Även SMS användes ganska frekvent av både föräldrar och barn medan Snapchat i första hand användes syskon emellan. Svenskan spelade en särskilt stor roll i familjerna –

både som talat språk hemma och i apparna – antingen som enda språk eller i kombination med ett annat/andra språk. Ett rikt spektrum av andra språk än svenska eller finska fanns representerade i urvalet och dessa speglades även i den medierade kommunikationen. I många fall användes dessa språk även i apparna, till och med syskon emellan. Apparna ger alltså ytterligare ett utrymme för att använda andra språk än det (eller de) som förmedlas i skolan, vare sig det är i skrift (som i chattande) eller i talad form (som i video- eller röstsamtal). I forskning kring språkbevarande av minoritetsspråk är konsensus stark kring att familjen är fundamental för att språk ska föras vidare från en generation till nästa (Schalley & Eisenclas 2020) och för samtida familjer tycks alltså digitalt medierad kommunikation spela en viktig roll (Little 2020; Said 2021). Potentialen hos meddelandetjänster som WhatsApp för språkutvecklande av litteracitet lyftes särskilt fram av en förälder i vår studie.

Kartläggningen inkluderade en bra bit över tusen respondenter och ger på så sätt en bra överblick. Samtidigt blir det i viss mån endast ett skrap på ytan och vi behöver mer detaljerad kunskap om vad familjer faktiskt gör i och med de digitala medierna. Androutsopoulos (2021, 707) talar om behovet av "empirical downscaling towards private data and small-scale social units such as families" i framtida medieforskning. I det andra steget av *What's in the App?*-projektet har vi följt sex familjer närmare och genomfört fältarbete i form av digital etnografi (Räisä & Palviainen 2020). Bland de data vi har samlat in ingår ett stort antal WhatsApp-chattar mellan enskilda eller flera familjemedlemmar samt WhatsApp-meddelanden som utväxlats mellan en forskare och enskilda personer i familjerna (Räisä 2022). I dessa har vi kunnat se att familjerna via chattarna bland annat sköter praktiska saker och koordinerar aktiviteter; de förhandlar om ansvar, gränser och solaktiviteter; de koordinerar och engagerar sig i datorspel, underhållning och plattformar; och genomför hälsningsritualer (Palviainen 2021; Räisä 2022). En ansevärd del av kommunikationen går ut på att mediera känslor, omtanke och oro och i synnerhet att uttrycka kärlek gentemot varandra (Palviainen 2021; Räisä 2022; se även Joutsalainen 2021). Det tycks vara så att chattande gör det enkelt (och måhända enklare än i ansikte mot ansikte-kommunikation) att uttrycka varma känslor, t.ex. genom affordanser som emojis och memes. Det kan också underlätta för ventilerande av negativa känslor. En 9-åring skrev i vår enkät: "Ibland när jag och min syster bråkar så kan det hända att vi skriver lite fula saker till varandra på Snapchat 😊" (9-åring).

Det är viktigt som lingvist i forskning av digitalt medierad kommunikation att inte fastna i det skriftligt medierade innehållet endast. Enkätsvaren gav i själva verket vid handen att appar i hög grad används multimodalt. Våra fältstudier visade att WhatsApp-konversationer dessutom ofta är integrerade i annan familjekommunikation som ägt och äger rum "utanför" själva appen. Det är utmanande att studera kommunikation i appar som något separat och utan kontext; i själva verket ingår dessa i en större väv av "familjeprat" (Ochs & Kremer-Sadlik 2015). Vi har hänvisat till detta som en nödvändig strävan efter att beskriva den fulla familjekommunikationsekologin (Palviainen & Kędra 2020; Räisä & Palviainen 2020). Androutsopoulos (2021, 707) beskriver på ett liknande

vis behovet av att "move beyond the on/offline divide and focus on the integration of mediated interaction in everyday communication on micro-levels of social structure". Detta är såväl etiskt som forskningsmetodologiskt utmanande. Hur kommer man in i dessa privata sfärer och hur ger man en rättvisande bild av dessa komplexa familjepraktiker?

7 AVSLUTNING

Forskning kring digitalt medierad kommunikation i familjer är ännu helt i sin linda och det finns mycket kvar att utforska. Den här enkäten har gett ett gott utgångsläge för vidare forskning om hur familjer kommunicerar med varandra och i synnerhet då i familjer där svenska används. Det gör det också möjligt att upprepa efter en viss tid för att se vad som eventuellt förändras över tid.

Vårt uttryckliga syfte med enkäten var att ge en röst åt barn i åldrarna nio till tolv år genom att be dem berätta om sin verklighet där det digitala spelar en naturlig roll. I enkätens avslutande del, där man fick välja fritt vad man ville förmedla till oss, var det flera barn som gav oss positiv återkoppling och tackade för att de hade fått vara med. En 12-åring skrev: "Detta var en bra survey och lätt att svara på. Också bra frågor. Hoppas detta hjälper er med er vackra forskning". Det visar hur viktigt det är att vi gör forskning *med* barn, inte endast om dem. Samtidigt är det viktigt att vi är medvetna om vad vi gör och att vi gör det begripligt. En 11-åring undrade lite misstänksamt (eller nyfiket): "Varför undrar ni vad jag och alla andra använder?" Det är sannerligen en bra och tänkvärd fråga.

LITTERATUR

- Androutsopoulos, Jannis 2021. Polymedia in interaction. I: *Pragmatics and Society*, 12(5). S. 707-725.
- Audience Project 2019. Insights 2019. App and social media usage. US, UK, Germany, Denmark, Sweden, Norway, Finland. Hämtad 27.9.2021. https://www.audienceproject.com/wp-content/uploads/audienceproject_study_apps_social_media.pdf.
- Berglund, Raija 2008. *Ett barns interaktion på två språk: En studie i språkval och kodväxling*. Doktorsavhandling. Vasa: Vasa universitet.
- Bergroth, Mari & Palviainen, Åsa 2016. The early childhood education and care partnership for bilingualism in minority language schooling: Collaboration between bilingual families and pedagogical practitioners. I: *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 19(6). S. 649-667.
- Björkqvist, Johannes 2016. Skärmtid och fysisk aktivitet. En kvantitativ undersökning bland elever i årskurs 5-6. Magisteravhandling. Åbo: Åbo Akademi.

- Brown, Roger 1973. *A first language: The early stages*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Christensen, Toke Haunstrup 2009. 'Connected presence' in distributed family life. I: *New Media & Society*, 11(3). S. 433–451.
- Cooper, Robert L. 1980. Sociolinguistic surveys: The state of the art. I: *Applied Linguistics*, 1(2). S. 113–128.
- Cui, Ming, Janhonen-Abreuquah, Hille, Darling, Carol A., Carlos Chavez, Fiorella L. & Palojoki, Päivi 2019. Helicopter parenting and young adults' well-being: A comparison between United States and Finland. I: *Cross-Cultural Research*, 53(4). S. 410–427.
- Curdt-Christiansen, Xiao Lan 2009. Invisible and visible language planning: Ideological factors in the family language policy of Chinese immigrant families in Quebec. I: *Language Policy*, 8(4). S. 351–375.
- De Houwer, Annick 2009. *Bilingual first language acquisition*. Bristol: Multilingual Matters.
- Djité, Paulin G. 2013. Sociolinguistic surveys in language planning. I: Chapelle, Carol (red.), *Encyclopedia of Applied Linguistics*. Hoboken, NJ, USA: Wiley-Blackwell.
- Emilsson Peskova, Renata 2021. *School experience of plurilingual students: A multiple case study from Iceland*. Doktorsavhandling. Reykjavik: University of Iceland.
- Evans, Joel R. & Mathur, Anil 2018. The value of online surveys: A look back and a look ahead. I: *Internet Research*, 28(4). S. 854–887.
- Hellgren, Jan, Silverström, Chris, Lepola, Laura, Forsman, Liselott & Slotte, Anna 2020. *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018*. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
- Hokke, Stacey, Hackworth, Naomi J., Quin, Nina, Bennetts, Shannon K., Win, Hnin Yee, Nicholson, Jan M., Zion, Lawrie, Lucke, Jayne, Keyzer, Patrick & Crawford, Sharinne B. 2018. Ethical issues in using the internet to engage participants in family and child research: A scoping review. I: *PLoS ONE*, 13(9), e0204572.
- Hollebeke, Ily, Struys, Esli & Agirdag, Orhan 2020. Can family language policy predict linguistic, socio-emotional and cognitive child and family outcomes? A systematic review. I: *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, (ahead-of-print). S. 1–32.
- Hyvönen, Sonja & Westerholm, Annika 2016. Elevernas språkbakgrund i årskurs 1–6 i de svenskspråkiga skolorna. I: Westerholm, Annika & Oker-Blom, Gun (red.), *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. S. 12–35.
- Hänninen, Riitta, Taipale, Sakari & Korhonen, Armi 2021. Refamilisation in the broadband society – the effects of ICTs on family solidarity in Finland. I: *Journal of Family Studies*, 27(2). S. 161–177.
- Joutsalainen, Soila 2021. "Perillä monacossa. creme de la creme... pusi till alla!" en fallstudie av tvåspråkig kommunikation och språkväxling i en familj. Magisteravhandling. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.

- King, Kendall A., Fogle, Lyn & Logan-Terry, Aubrey 2008. Family language policy. I: *Language and Linguistics Compass*, 2(5). S. 907–922.
- Kepsu, Kaisa & Markelin, Lia 2021. *Den svenska ungdomsbarometern 2020. Del 2. Språk, medier och hobbyer*. Helsingfors: Tankesmedjan Magma.
- Kyttä, Marketta, Hirvonen, Jukka, Rudner, Julie, Pirjola, Iris & Laatikainen, Tiina 2015. The last free-range children? Children's independent mobility in Finland in the 1990s and 2010s. I: *Journal of Transport Geography*, 47. S. 1–12.
- Lanza, Elizabeth, & Lexander, Kristin Vold 2019. Family language practices in multilingual transcultural families. I: Montanari, Simona & Quay, Suzanne (red.) *Multidisciplinary perspectives on multilingualism*. Berlin, Boston: De Gruyter. S. 229–252.
- Lim, Sun Sun 2016. Through the tablet glass: Transcendent parenting in an era of mobile media and cloud computing. I: *Journal of Children and Media*, 10(1). S. 21–29.
- Lindewall, Kiia 2020. "Pommittaa i wa, fb, ig o som vanliga tekstarin liksom wtf" – en fallstudie av språk i snapchat. Magisteravhandling. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Little, Sabine 2019. 'Is there an app for that?' Exploring games and apps among heritage language families. I: *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 40(3). S. 218–229.
- Little, Sabine 2020. Social media and the use of technology in home language maintenance. I: Schalley, Andrea C. & Eisenclas, Susana A. (red.), *Handbook of home language maintenance and development*. Berlin, Boston: De Gruyter. S. 257–273.
- Livingstone, Sonia & Helsper, Ellen J. 2008. Parental mediation of children's internet use. I: *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4). S. 581–599.
- Mascheroni, Giovanna, Ponte, Cristina & Jorge, Ana 2018. *Digital parenting*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- MLL 2021. Barn och medier. 7 tips åt fostrare i en digital tid. Helsingfors: Mannerheims Barnskyddsförbund. Hämtad 27.9.2021. https://cdn.mll.fi/prod/2021/05/04094517/mll_-barn-och-medier-7-tips-at-fostrare-i-en-digital-tid.pdf.
- Nyman-Koskinen, Paulina 2016. Svenska knappen, flickor! Förhandling av språkpolicyer i ett klassrum i Kronoby kommun. I: Kolu, Jaana, Kuronen, Mikko & Palviainen, Åsa (red.) *Svenskan i Finland 16*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet. S. 138–152.
- Ochs, Elinor & Kremer-Sadlik, Tamak 2015. How postindustrial families talk. I: *Annual Review of Anthropology*, 44(1). S. 87–103.
- Palviainen, Åsa 2020. Future prospects and visions for family language policy research. I: Schalley, Andrea C. & Eisenclas, Susana A. (red.), *Handbook of social and affective factors in home language maintenance and development*. Berlin: Mouton de Gruyter. S. 236–253.
- Palviainen, Åsa. 2021. Lek och allvar i förälder-barn-whatsapp-chattar. I: Laakso, Minna, Nylund, Annette, Kautto, Anna, Kanto, Laura & Tolonen, Anna-

- Kaisa (red.), *Kieli, leikki ja pelillisuus*. Helsingfors: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja. S. 59–75.
- Palviainen, Åsa & Bergroth, Mari 2018. Parental discourses of language ideology and linguistic identity in multilingual Finland. In: *International Journal of Multilingualism*, 15(3). S. 262–275.
- Palviainen, Åsa & Boyd, Sally 2013. Unity in discourse, diversity in practice. the one-person one-language policy in bilingual families. I: Schwartz, Mila & Verschik, Anna (red.), *Successful family language policy: Parents, children and educators in interaction*. Dordrecht: Springer. S. 223–248.
- Palviainen, Åsa & Kędra, Joanna 2020. What's in the family app? Making sense of digitally mediated communication within multilingual families. I: *Journal of Multilingual Theories and Practices*, 1(1). S. 89–111.
- Palviainen, Åsa & Räisä, Tiina 2021. The winding road to accessing the voices of one thousand schoolchildren: A nexus analysis of collecting data for a survey. I: *Scandinavian Journal of Educational Research* (ahead-of-print). S. 1–15.
- Palviainen, Åsa & Räisä, Tiina Under arbete. Digitally-mediated family language practices: A sociolinguistic survey about app and language use among Swedish-speaking pre-teens in Finland.
- Rusk, Fredrik 2019. Digitally mediated interaction as a resource for co-constructing multilingual identities in classrooms. I: *Learning, Culture and Social Interaction*, 21. S. 179–193.
- Räisä, Tiina 2022 (publiceras i maj 2022). Family relation. Emotional overload. I: Kopecka-Piech, Katarzyna & Sobieh, Mateusz (red.), *Mediatization of Emotional Life*. Routledge Studies of Cultural and Media Studies. Routledge.
- Räisä, Tiina & Palviainen, Åsa 2020. How to map ecologies of multilingual family communication. Föredrag på *The Second Conference on Internet Pragmatics (NetPra2)*. Helsingfors universitet, 22–24 oktober 2020.
- Said, Fatma F. S. 2021. 'Ba-SKY-aP with her each day at dinner': Technology as supporter in the learning and management of home languages. I: *Journal of Multilingual and Multicultural Development* (ahead-of-print). S. 1–16. doi:10.1080/01434632.2021.1924755.
- Schalley, Andrea C. & Eisenclas, Susana A. (red.) 2020. *Handbook of social and affective factors in home language maintenance and development*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Smahel, David, Machackova, Hana, Mascheroni, Giovanna, Dedkova, Lenka, Staksrud, Elisabeth, Olafsson, Kjartan, Livingstone, Sonia & Hasebrink, Uwe 2020. *EU Kids Online 2020. Survey results from 19 countries*. London: EU Kids Online, LSE.
- SoMe ja Nuoret, 2. 2019. Suomessa asuvien 13-29 -vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo [13-29-åringar i Finland och deras användning av och närvaro i sociala medier]. Hämtad 27.9.2021. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019>.

- Statistics Finland. 2020. Families [e-publication]. Helsingfors: Finlands officiella statistik. Hämtad 27.9.2021. http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2018/02/perh_2018_02_2020-01-31_en.pdf.
- Stenberg-Sirén, Jenny 2018. *Den svenska ungdomsbarometern 2018: Unga och språk*. Helsingfors: Tankesmedjan Magma.
- Stenberg-Sirén, Jenny 2021. Söka på engelska och chatta på svenska – språkliga behov och val i mediebruket. Presentation på *Svenskan i Finland 19*, 6-7 maj 2021, Åbo Akademi i Vasa.
- Trost, Jan 2012. *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Twenge, Jean M., & Campbell, W. Keith 2018. Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. I: *Preventive Medicine Reports*, 12. S. 271-283.
- Westerholm, Annika & Oker-Blom, Gun (red.) 2016. *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.